

Світлана МІРОШНИК,
завідувач кафедри педагогіки
і психології
Київського ОПОПК,
кандидат педагогічних наук

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

На матеріалі завдань з української літератури

Нині тестування широко застосовують як метод визначення рівня навчальних досягнень учнів з різних шкільних предметів у процесі засвоєння їх, під час складання ДПА і написання ЗНО. Отже, питання якості педагогічної тестової діагностики предметної компетентності учнів вельми актуальне.

У педагогічній діагностиці жоден із методів вимірювання й оцінювання учнівських знань і вмінь не є ідеальним, універсальним і точним. Тим часом надзвичайно важливо забезпечити якнайбільшу точність і надійність результатів, зробити процес оцінювання максимально адекватним і об'єктивним.

На жаль, у шкільній практиці побутує значна кількість неправильних тестів (псевдотестів), створених некомпетентними авторами, що, на думку одного з провідних фахівців у галузі педагогічної тестології Т.Лукиної, завдає лише шкоди педагогічній діагностиці, зокрема *учневі* – «тим, що результати його навчальної діяльності неправильно оцінюють і дають неправильні рекомендації; *педагогові* – тим, що створює ілюзію його професіоналізму у цій сфері, привчає його до неправильних дій, отже, має негативний моральний вплив; *громадськості* – тим, що в неї формується хибне уявлення про результативність вітчизняної системи освіти та негативне ставлення до тестування взагалі як методу, зневіра в його можливостях» [9; 35]. За умови постійного використання псевдотестів учні звикають до них і не можуть упоратись із завданнями ЗНО, в яких, на відміну від неправильних тестів, усі варіанти відповідей (дистрактори) є правдоподібними (вірогідними) і приблизно однаковими за обсягом. Це забезпечує від прямої підказки. Ось зразок такого завдання (з тесту для підготовки до ЗНО з української мови за 2007 р.):

Фразеологічний зворот ужито в реченні:

А Вір до кінця у власні сподівання.

Б Дивлюсь на сині обрії землі з калинових небес моєї долі.

В Його постійною мрією було швидше вийти в люди.

Г Не звикай утертими стежками йти за другими сліпо, як у дим [10; 26].

У наведеному завданні правильною відповіддю є варіант **В** – це речення містить фразеологізм *вийти в люди*. Водночас інші варіанти відповідей (дистрактори) також вірогідні. Саме з такими, правильними тестами школярі мають працювати постійно, під час поточних тематичних контрольних робіт.

Мета цієї статті – розкрити поняттєвий апарат тестової діагностики; висвітлити особливості застосування методу тестування; з'ясувати технології укладання тестових завдань (на прикладі української літератури); визначити алгоритм конструювання тесту для вимірювання навчальних досягнень учнів з певної навчальної теми (шкільний курс української літератури) і процедури оцінювання їх.

Поняття *тест*, *тестування*, *вимірювання*, *оцінювання* належать до сфери *тестології* – «науки про створення і використання тестів» [9; 34].

Тестування у педагогіці – це метод і процес педагогічного вимірювання, що полягає в кількісному вимірюванні рівня (ступеня вияву) знань, умінь, навичок, здатностей, властивостей, якостей, уявлень того, кого випробовують, з метою оцінювання зазначеного. Засобом (інструментом) вимірювання в цьому процесі є тест.

Основні принципи педагогічних вимірювань (за В.Аванесовим): взаємозв'язок педагогічних вимірювань і цілей освіти та навчання; об'єктивність вимірювань; справедливість; науковість й ефективність; систематичність; гуманність та етичність [3].

Поняття *тест* у тестології має такі визначення:

✓ «сукупність тестових завдань, дібраних за певними правилами для вимірювання певної якості» [7; 16];

✓ «система завдань специфічної форми, змісту, розташованих за зростанням складності, яка дає змогу виміряти рівень підготовки опитуваних і оцінити структуру їхніх знань» [9; 36].

Загалом сучасне розуміння тесту пов'язане не з набором завдань, а з професійно укладеною, науково обгрунтованою, адаптованою і сертифікованою методикою розроблення і використання тестів.

Правильний, науково виважений тест має бути якісним, тобто – валідним, об'єктивним, надійним, точним. Термін *валідність* походить від англ. «valid» – *обгрунтований, дійсний, придатний, той, що має силу*. Валідність – це міра, в якій висновки за результатами оцінювання відповідні, надійні, значущі й корисні щодо цілей оцінювання [8]. Валідність тесту показує, що певна методика вимірює саме те, для чого вона створена, а не щось інше.

Певний метод вважається *об'єктивним*, якщо він мінімізує вплив суб'єктивних чинників на підсумки тестування [5]. Це значить, що одержані результати не залежать від способу вимірювання їх і властивостей тих, хто його проводить.

Надійний метод вимірювання забезпечує «насамперед повторюваність результатів під час повторних вимірювань» [7; 212].

Нині в педагогіці використовують різні види тестів. Попри численні варіанти класифікацій тестів за певними критеріями [1], [4], [6], [7], [8] загально визнаної класифікації їх дотепер немає. Найчастіше в педагогічних вимірюваннях практикують *діагностичні тести* і *тести навчальних досягнень* [9]. Перші зорієнтовані на виявлення сильних і слабких якостей людини. Їх застосовують для діагностики помилок, ускладнень та особливостей процесу засвоєння інформації опитуваними. Другі є частиною дидактичних тестів, поши-

рених у системі освіти й у професійному виборі [9; 36]. Їх будують залежно від обсягів контролю знань: предметно-тематичні тести *поточною, рубіжного* або *підсумкового, вхідного* контролю на вступних іспитах.

Розрізняють також **критерійно-зорієнтовані і нормо-орієнтовані тести (нормативні)**. Перші дають змогу оцінити, наскільки кожен учень досяг спрогнозованого рівня знань і вмінь, що визначені як критерій. При цьому оцінка кожного не залежить від результатів інших учасників тестування. Нормативні тести, на відміну від критерійних, зорієнтовані на статистичні норми, встановлені для певної сукупності респондентів. Відтак результати окремого учасника інтерпретуються залежно від досягнень усієї сукупності опитуваних, так званого середнього показника норми.

Кожен тест складається з **тестових завдань (ТЗ)**, що відповідають вимогам технологічності, форми, змісту і статистичним вимогам, а саме: певному рівню складності, достатній варіації тестових балів і позитивній кореляції балів завдання з балами за весь тест [4]. Під **формою тестового завдання** розуміють таке розташування елементів, яке найефективніше забезпечує можливість реалізувати функцію контролю або навчання [4]. Форма ТЗ незмінна, змінюватися може лише змістове наповнення завдання залежно від навчального предмета, навчальної теми. Форма ТЗ надає йому структурної цілісності й зовнішньої організованості.

Основні форми ТЗ:

- *закритого типу* з вибором правильної відповіді – однієї чи кількох з-поміж запропонованих варіантів;
- *відкритого типу*, що не містять готової відповіді; їх, на думку Т.Лукиної [9], потрібно формувати таким чином, щоб відповідь була якомога лаконічнішою, а отже, правомірно розглядати як зазначену форму завдань твір-роздум, розлоге міркування тощо. Якщо застосовувати такі завдання, то для правильного оцінювання їх треба запропонувати чіткі критерій;
- *напівзакритого* чи *напіввідкритого типу* – завдання на зразок «додайте...», «вставте...», «доповніть...»;
- *на встановлення відповідності* між елементами двох різних множин, що сприяють перевірці знань про їхні зв'язки;
- *на відновлення правильної послідовності* для того, щоб екзаменований визначив правильний порядок низки дій, кроків, операцій, подій, фаз процесу тощо.

Вибір певної форми ТЗ залежить від мети тестування, навчального предмета, змісту навчальної теми, технічних можливостей тощо.

Технологія конструювання тестових завдань передбачає додержання низки правил.

❗ Кожне тестове завдання має оцінювати досягнення важливої й істотної освітньої цілі. Потрібно уникати перевірки незначущих або другорядних знань.

❗ Умова має містити чітко сформульоване, зрозуміле, конкретне, без двозначностей у відповідях завдання, сфокусоване на одній проблемі.

❗ Оптимальна кількість варіантів відповідей у ТЗ – 5–8, окрім завдань на встановлення відповідності логічних пар, правильної послідовності чи ранжування.

❗ Запропоновані відповіді не повинні містити суб'єктивних суджень, оцінок, суперечностей або

спірних фактів. Наприклад, запитання «Життєвий і творчий шлях кого з українських митців ХХ століття вважають “трагедією великого таланту”?» сформульовано невдало, оскільки передбачає суб'єктивну відповідь. Вдалим є таке формулювання запитання: «Життєвий і творчий шлях кого з українських митців ХХ століття, за оцінкою літературознавця Ю.Солод, трактують як “трагедію великого таланту”?».

❗ Варіанти відповідей у ТЗ мають бути однорідними й вірогідними.

❗ ТЗ мають бути незалежні одне від одного: інформація, що міститься в одному ТЗ, не повинна давати відповідь на інше ТЗ, і навпаки, незнання відповіді на перше ТЗ не може заважати екзаменованому відповісти на наступне запитання.

❗ Неприпустимо використовувати алогічні дистрактори, що не відповідають умові ТЗ або не належать до розглядуваного поняття (об'єкта).

❗ Не можна як правильний варіант брати фрази з використанням абсолютних термінів «всі із зазначеного вище», «нічого із названого вище», а також слова «ніколи», «завжди», «тільки», «інколи», «ймовірно».

❗ Умова по змозі має бути сформульована позитивно.

❗ Слід уникати у формулюванні умови підказок типу:

- ✓ граматична невідповідність між умовою і варіантами відповідей;
- ✓ повторення у правильній відповіді слів з умови;
- ✓ використання прикладів з підручника чи лекції як тестових завдань;
- ✓ найдовша правильна відповідь;
- ✓ дистрактори, що виключають один одного.

ТЗ має перевіряти відповідний рівень засвоєння знань, зокрема і вищі рівні когнітивної сфери. З огляду на цю вимогу слід використовувати завдання різних рівнів складності, аби перевірити всі рівні засвоєння матеріалу. З цією метою під час укладання тесту використовують класифікацію рівнів пізнавальної сфери, що її запропонував Б.Блум, оскільки вона є найбільш універсальною.

Таксономічний рівень – класифікація за рівнями сформованості	
Знання	Запам'ятовування понять, фактів, принципів, процесів у різних предметних галузях
Розуміння	Розуміння змісту вивченого матеріалу
Застосування	Здатність використати вивчений матеріал у нових ситуаціях
Аналіз	Спроможність розділити ціле на складники (структурувати навчальний матеріал так, щоб була зрозумілою загальна організаційна структура)
Синтез	Уміння поєднати частини знань задля отримання цілого, що набуває нової якості
Оцінювання	Уміння визначити цінність і придатність певних засобів для досягнення поставленої мети; оцінити здобутий результат

Завдання всіх рівнів мають бути представлені в тесті пропорційно. Загалом на якість тесту істотно

впливає **показник складності**: занадто високий або занижений – спотворює результати вимірювання, отже, оцінка є неадекватною [2], [8], [9]. Приблизно встановити рівень складності тесту (не застосовуючи спеціальних формул і розрахунків) можна, з'ясувавши співвідношення в ньому кількості завдань різних рівнів за класифікацією когнітивної сфери. Оптимальні співвідношення – 60 : 40; 65 : 35; 70 : 30 (де перше число ТЗ – відсоток нижчих рівнів пізнавальної діяльності – знань, розуміння і застосування, а друге

– кількість вищих рівнів – аналізу, синтезу, оцінювання).

Кожен тест повинен містити творче завдання. Наприклад, у тесті після опрацювання навчальної теми «Літературні казки» доречно запропонувати учням написати стисле зв'язне висловлювання на визначені теми. Давати як творче завдання створити власну казку недоцільно з огляду на особливості творчого процесу: написати художній твір за досить короткий час для учнів нереально.

Подаємо зразки завдань, спрямовані на діагностування різних когнітивних рівнів.

Рівень знання фактів

Виберіть прізвище письменника, який сказав, що Леся Українка – «чи не самотній чоловік на всю Україну».

- А М.Коцюбинський
- Б М.Рильський
- В Т.Шевченко
- Г М.Зеров
- Г І.Франко

Рівень розуміння

Хто є головним героєм поезії Л.Костенко «Життя іде і все без коректур...»?

- А закохана
- Б авторське «Я»
- В маркіза Помпадур
- Г час
- Г Україна

Рівень застосування

Віршовий розмір поезії І.Римарука

А те, що живий, – серед ночі засвідчує страх.

*Розбитий, мов пам'ятник, бачиш у снах одноокіх:
останнє кохання тремтить на підземних вітрах,
і вірші останні стоять – як форе́лі в потоках.*

- А ямб
- Б хорей
- В дактиль
- Г амфібрахій
- Г анапест

Рівень аналізу

Рожевоквітна неопалима купина у легенді про неї символізує

- А походження нашої держави
- Б незнищенність Вітчизни і народу
- В традиційність вірувань українців
- Г потребу захисту рідної держави
- Г процвітання рідного краю

Рівень синтезу

Що спільного між твором В.Барки «Жовтий князь» і п'єсою М.Куліша «97»?

- А тема страшного голоду
- Б засудження радянської влади
- В у творах діють ті ж самі персонажі
- Г обидва твори написані в еміграції
- Г твори однакові за жанром

Рівень оцінювання

Головна думка народної казки «Про правду і кривду» –

- А чинити варто обдумано
- Б діяти необхідно рішуче

В говорити слід помірковано

Г радити варто розумно

Г жити потрібно по совісті

Для кожного ТЗ у процесі його апробації обчислюють середнє значення складності і трудомісткості, щоб визначити загальний час на виконання тесту.

Подаємо завдання закритого типу, у формулюванні варіантів відповідей до якого є низка помилок.

В образі Лукаша (за драмою-феєрією Лесі Українки «Лісова пісня») втілено

А тільки прекрасне, що може мати вияв у людини

Б тільки потворне, на що здатна людина

В він є звичайною людиною, якій притаманне прекрасне і яка водночас у певних ситуаціях може поводити себе аморально

Г як прекрасне, так і потворне в людині

Г усі попередні відповіді правильні

Помилки: використано абсолютний термін «тільки»; допущено граматичну неузгодженість варіанта **В** з іншими позиціями; наявні відповіді різної довжини і структури; вжито фразу «усі попередні відповіді правильні».

Аби скласти правильний тест із певної навчальної теми, потрібно додержувати алгоритму його конструювання як тесту для вимірювання навчальних досягнень:

1. Визначити мету тестування.

2. Обрати вид тесту.

3. Проаналізувати зміст навчальної теми, установити обсяг матеріалу для засвоєння і визначити компетенції, які мають бути сформовані або вдосконалені, визначити домени.

У предметному тесті визначення **домени** – це кінцевий результат вивчення теми, розділу, предмета, відповідність засвоєння етапу навчальної програми і висновки на основі здобутих результатів [8] (те, що є доконечним для перевірки і розкриває рівень засвоєння учнем певної теми). Зокрема під час вивчення теми «Літературні казки» для перевірки рівня навчальних досягнень учнів варто використати такі домени:

- знання, розуміння і застосування ключових понять теми – *літературна казка, мова автора, мова персонажів, портрет, прозова мова, віршована мова, рима, строфа*; визначення художніх засобів у творі, з'ясування їхньої ролі;

- знання авторів, назв їхніх творів;

- знання змісту казок, розуміння його; аналіз творів;

- знання персонажів, характеристика їх; з'ясування їхнього значення;
- знання й розуміння провідної думки вивчених творів, уміння визначити її;
- знання послідовності розгортання подій у казці, складання плану твору;
- здатність висловити власне бачення.

4. Визначити структуру тесту і стратегію розташування завдань, тобто створити матрицю тесту. **Матриця тесту** – «це структура організації, а також певний обсяг освітнього домену (знань, умінь, навичок, якостей, цінностей), винесених для оцінювання» [8; 87].

Орієнтовний зразок матриці (з урахуванням визначених доменів):

Матриця тесту за навчальною темою «Літературні казки»

Рівні	Знання	Розуміння	Застосування	Аналіз	Синтез	Оцінювання
Домени						
Знання, розуміння і застосування ключових понять теми – <i>літературна казка, мова автора, мова персонажів, портрет, прозова мова, віршована мова, рима, строфа</i> ; визначення художніх засобів у творі, з'ясування їхньої ролі		5	1	1	2	
Знання авторів, назв їхніх творів	1					
Знання змісту казок, розуміння його; аналіз творів	1	1		3		
Знання персонажів, характеристика їх; з'ясування їхнього значення	3	2			1	
Знання й розуміння провідної думки вивчених творів, уміння визначити її				1		2
Знання послідовності розгортання подій у казці, складання плану твору			1			
Здатність висловити власне бачення						1
Загальна кількість	5	8	2	5	3	3

5. Обрати специфікацію тесту, його обсяг і спрогнозувати час на його виконання. Оптимальна кількість ТЗ – 30–60. (Зважаючи на категорію тестованих – п'ятикласники – і на те, що одним із ТЗ є творче завдання, у цьому тесті має бути 24–32 завдання.)

6. Скласти тестові завдання.

7. Поєднати ТЗ у тест і ранжувати їх відповідно до обраної стратегії розташування.

8. Проаналізувати тест у цілому щодо змісту й рівня складності.

9. Провести попередню апробацію і скорегувати в разі потреби.

Пропонуємо укладений за розробленою матрицею тест за навчальною темою «Літературні казки».

Завдання на встановлення відповідності

1. Увідповідніть цитати з казок з їхніми назвами.

А «Але що ж робити? Наважився, то треба кінчати, що почав. Посидівши годин зо дві в бур'яні під плотом, він зник до гамору. Позбувшись першого страху та роздивившись потроху, <...> набрався відваги, розбігся й одним духом скочив через пліт на вулицю». Б «Ті, що живуть у лісі, зветься лісовими; ті, що по проваллях та скелях, – печерниками; ті, що понад річками та озерами, – очеретянками; ті, що у високій траві та бур'янах, – бур'янками. Бувають ще: степовички, байрачні, левадні». В «Недоступним став для всіх голосний та щирий сміх. Тож від радості стрибайте! Тож від радості ридайте! Ми тепер встановим скрізь віковичне царство сліз!» Г «Люди приходили до палати і не могли надивуватися з такого чуда. Цілий день стояла юрба – оглядали будівлю і весело реготали. Тут все було дивно кумедне, смішливе...»	1 «Цар Плаксії та Лоскотон» 2 «Лис Микита» 3 «Близнята» 4 «Хуха-Моховинка» 5 «Гуси-лебеді»

2. Установіть відповідність між репліками і персонажами з літературних казок, яким вони належать.

А «Для дітей казка – забавка, а для мудрого – загадка. Треба її розгадати». Б «Ми – добрі й не пам'ятаємо лихого. А тепер я допоможу тобі вийти з лісу. Не бійся нічого й іди за мною!» В «Що ви собі думаєте! Досі ходив по селах, а завтра в білий день піду до міста і просто з базару курку вкраду». Г «Хай із нами день при дні плачуть всі в країні діти, бо сміятись і радіти у моєму царстві – ні!»	1 Океанський цар 2 Лис Микита 3 Мудрий брат 4 Хуха-Моховинка 5 Цар Плаксії

3. Увідповідніть персонажів із назвами літературних казок, у яких вони виступають дійовими особами.

А Нудота Б Доля В звір Гостромисл Г коза Лиска	1 «Цар Плаксії та Лоскотон» 2 «Лис Микита» 3 «Близнята» 4 «Хуха-Моховинка» 5 «Потерчата»

4. Установіть відповідність між авторами і назвами літературних казок.

А Іван Франко Б Василь Симоненко В Василь Королів-Старий Г Іван Липа	1 «Цар Плаксії та Лоскотон» 2 «Фарбований Лис» 3 «Біда навчить» 4 «Близнята» 5 «Хуха-Моховинка»

5. Увідповідніть описи персонажів літературних казок і їхні імена.

А «Мав він вдачу теплу й щиру, ще й лукавинку в очах. Лоскотливі мав він вуса і м'якенькі, наче пух». Б «Глибоко в його душі була закладена допитливість. Він хотів знати все на світі, усе зрозуміти...» В «Була вона й сама така пухка, як мох. Мала довгу вовничку, що, мов пушком, вкривала все її тілице». Г «Голова його, мов бочка, очі – ніби кавуни <...> любив, як плачуть діти, бо любив їх слъзи пити».	1 Хуха-Моховинка 2 Лоскотон 3 Лис Микита 4 Мудрий брат 5 Плаксії

Завдання на відновлення послідовності

6. Розмістіть у правильному порядку події літературної казки «Цар Плаксіє та Лоскотон».

- А смерть від сміху царя Плаксія
- Б життя в царстві Плаксія у плачі і сльозах
- В поява Лоскотона на царському весіллі
- Г весілля в царському палаці
- Г звільнення веселого Лоскотона
- Д утеча Плаксунів і царівен за кордон
- Е щасливе життя країни
- Є арешт дядька Лоскотона

Завдання з короткою відповіддю («Так» або «Ні»)

7. Чи правильне подане визначення поняття *літературний портрет*?

Зображення у літературному творі зовнішності персонажа, його вчинків, розкриття думок і почуттів.

8. В описі Лоскотона «...і носив з собою сміх в пальцях *лагідних* своїх» виділене слово є порівнянням.

9. Чи правильне подане визначення поняття *прозова мова*?

Це неритмічна мова, близька за своїм звучанням до розмовної.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді

10. Які рядки з казки «Фарбований Лис» є мовою автора?

- А «Слухайте, любі мої, і радійте! Сьогодні рано святий Миколай видіпив мене з небесної глини, придивіться, яка вона блакитна!»
- Б «Он там... Он там... Он там... Ой, та й страшно ж! Ой, та й люте ж!»
- В «Гей, та це не погано, що вони мене так бояться. На цьому можна добре виграти. Стійте, лишень, я вам покажу».
- Г «Побачимо або й не побачимо. Там собаки зграями по вулицях бігають. То хіба вже ти обернешся в блоху, щоб тебе не побачили і не роздерли».
- Г «Жили собі звірі під новим царем зовсім так, як і без нього: хто що зловив або знайшов, той їв, а хто не зловив, той був голодний».

11. Що є спільного між прозовою мовою і віршованою?

- А ними можна писати казки
- Б близькість до пісенності, мелодійності
- В ритмічність, в основі якої – ритм
- Г співзвучне закінчення речень
- Г однаковий темп читання тексту

12. У казці «Близнята» сусідній цар захопив країну, оскільки її жителі

- А весь час розмовляли й нічого не робили
- Б не мали власної армії, щоб захиститись
- В були недружніми, ворогували між собою
- Г увесь час були сумними і нічого не помічали
- Г жили безтурботно і не дбали про свою державу

13. Що є спільного в образах Потерчат і Хухи-Моховинки?

- А добре ставлення до людей
- Б почуття гумору
- В зовнішність
- Г любов до рідної домівки
- Г уміння пристосовуватися до різних умов існування

14. З якою інтонацією потрібно читати кінцівку казки «Фарбований Лис»?

«Та це ж Лис! Простісінський фарбований Лис! Ще й паскудною олійною фарбою фарбований. Тьху! А ми собі думали, що він не знати хто такий! Ах ти, брехун! Ах ти, обманщик!»

- А смутку, суму, журби, гіркоти
- Б поваги, пошани, захоплення, поклоніння

- В радості, щирості, задоволення, щастя
- Г подиву, розчарування, гніву, обурення
- Г збентеження, ніяковості, сорому, осуду

15. Що є спільного між народною і літературною казками?

- А визначене місце дії: персонажі діють у подібних життєвих ситуаціях
- Б твір може бути написаний як прозовою мовою, так і віршованою
- В у характерах персонажів поєднано позитивні й негативні риси
- Г твір має традиційний зачин і традиційну кінцівку, повторювані події
- Г твір про незвичні, іноді фантастичні події, явища, вигаданих осіб

16. Що насправді стало причиною Микитино лиха (за казкою «Фарбований Лис»)?

- А неможливість перейти вулицю в місті
- Б його страшенне почуття гордості
- В зустріч із псами перед базаром
- Г довге сидіння у діжці з фарбою
- Г перетворення його на страшного звіра

17. У казці «Хуха-Моховинка» зло втілене в образі

- А лісника
- Б Суковика
- В старого діда
- Г Моховинки
- Г дівчинки

18. Яка основна думка твору «Цар Плаксіє та Лоскотон»?

- А у житті багато важкого і складного
- Б потрібно бути життєрадісним, вірити в успіх
- В не завжди в житті перемагає добро
- Г важливо, яке враження ми справляємо на інших
- Г варто жити у веселошах і мандрах

19. Чого насамперед навчає казка «Фарбований Лис»?

- А перш ніж щось сказати, добре обміркуй
- Б став перед собою завдання, які зможеш виконати
- В матимеш неприємності, якщо обманюватимеш інших
- Г будь кмітливим і спритним, як головний герой твору
- Г поведь себе просто і природно в будь-якій ситуації

20. Головним персонажем казки «Близнята» є

- А чужинецький цар
- Б Доля
- В ворони
- Г Мудрий брат
- Г старий дід

21. Який висновок із казки «Хуха-Моховинка» є найважливішим?

- А важко втрачати свою батьківщину
- Б треба вміти вибачати зло
- В варто захищати інших
- Г потрібно допомагати іншим
- Г треба бути розважливим

22. В описі стану Лиса Микити «Наш Микита закрутився, *мов муха в окропі*: що робити?» виділені слова є

- А порівнянням
- Б мовою персонажа
- В епітетом
- Г звертанням
- Г персоналіфікацією

23. В образі-персонажі Моховинки втілено все, окрім

- А лагідності
- Б доброти
- В порядності
- Г вдячності
- Г лицемірства

24. Характеристику літературного персонажа може становити все, окрім
 А мови персонажа
 Б портрета
 В обставин
 Г учинків
 Г опису подій

25. Звільнити свій народ і рідну країну від загарбників меншому братові (за казкою «Близнята») допомогло все зазначене нижче, окрім одного
 А мудрості
 Б безтурботності
 В допомоги інших
 Г наполегливості
 Г упевненості

26. Творче завдання.
 Напишіть стисле зв'язне висловлювання на одну з тем:

- «Моя улюблена літературна казка». (*У висловлюванні дайте відповіді на запитання: чому обрана вами казка сподобалася найбільше? Чого вона вас навчила? Над чим спонукала замислитись?*)
- «Мій улюблений герой літературних казок». (*Поясніть, чому саме цей казковий персонаж викликає у вас захоплення чи симпатію. Укажіть, чого вас навчила поведінка цього персонажа, які висновки ви зробили.*)
- «Казка – вигадка, та навчає, як на світі жити». (*Висловіть свої міркування про значення казок у нашому житті. Чого вони нас навчають?*)

Рівень складності тесту: 16 : 10 (16 ТЗ нижчих рівнів когнітивної сфери і 10 – вищих).

Стисла сертифікація («інформація про цілі, завдання, план і структуру тесту, зазначені основні вимоги до правил проведення тестування, оброблення результатів тестування та інтерпретації їх» [9; 33]) представлено тесту: тест навчальних досягнень для підсумкового (тематичного) оцінювання навчальних досягнень учнів, що складається з 26 ТЗ: 22 ТЗ закритого типу, 4 відкритого типу; з них 5 завдань на встановлення відповідності, 1 – на відновлення послідовності, 3 – з відповіддю «Так» / «Ні», 16 – з вибором однієї правильної відповіді, 1 – творче.

Кожен тест неодмінно містить бланк відповідей (його заповнюють опитувані), ключ (таблицю правильних відповідей) і таблицю критеріїв оцінювання.

Подаємо бланки відповідей для наведених типів завдань.

- Для завдань на встановлення відповідності:

№ ТЗ	1	2	3	4	5
А					
Б					
В					
Г					

- Для завдань на відновлення послідовності:

№ ТЗ	Варіанти відповідей
1	А
2	Б
3	В
4	Г
5	Г
6	Д
7	Е
8	Є

- Для завдань з вибором відповіді «Так»/ «Ні»:

№ ТЗ	Так / Ні

- Для завдань з вибором одного варіанта відповіді:

№ ТЗ	Літера, що позначає правильний варіант

Ключ

1	2	3	4	5
А 2	А 3	А 1	А 2	А 2
Б 4	Б 4	Б 3	Б 1	Б 4
В 1	В 2	В 2	В 5	В 1
Г 3	Г 5	Г 4	Г 4	Г 5

6

1	Б
2	З
3	Д
4	Е
5	Г
6	А
7	Є
8	Ж

7	Ні	12	А	17	В	22	А
8	Ні	13	Г	18	Б	23	В
9	Так	14	Г	19	В	24	В
10	В	15	Г	20	Г	25	В
11	А	16	Б	21	Б		

Таблиця критеріїв оцінювання

1	4	6	3	11	5	16	4	21	6
2	4	7	2	12	2	17	2	22	2
3	4	8	2	13	5	18	4	23	4
4	4	9	2	14	3	19	6	24	4
5	4	10	3	15	5	20	2	25	4

Тестування як процедура визначення рівня навчальних досягнень безпосередньо пов'язана з процедурою оцінювання – «конвертацією одержаного у процесі тестування первинного результату (бала) у відповідне число (оцінку) за певною шкалою» [8; 71]; процесом формулювання висновків на основі порівняння кількісних показників зі стандартом [9]. Процедура конвертації (інтерпретації) має назву шкалювання. У шкільній практиці оптимальним є критерійний підхід до обробки результатів тестування. Для цього потрібно встановити «вартість» правильної відповіді за завдання різних рівнів складності; скажімо, за ТЗ рівня знань – 1 бал; ТЗ рівнів розуміння і застосування – 2 і 3 бали; ТЗ рівнів аналізу і синтезу – 4 та 5 і ТЗ рівня оцінювання – 6 балів. Тобто, виконавши правильно всі завдання тесту за навчальною темою «Літературні казки» (окрім творчого завдання), учень максимально може набрати 90 балів, які конвертуються у 12-бальну шкалу таким чином:

90–79 балів – 12	64–54 бали – 9	33–28 балів – 6	14–11 балів – 3
78–72 бали – 11	53–43 бали – 8	27–22 бали – 5	10–7 балів – 2
71–65 балів – 10	42–34 бали – 7	21–15 балів – 4	6–1 бал – 1

Творче завдання максимально оцінюється 12-ма балами. Ця оцінка для запропонованого завдання виставляється на основі критеріїв оцінювання письмового висловлювання відповідно до чинної навчальної програми з української мови. Одержані бали (оцінки) за тестові завдання (окрім зв'язного висловлювання) і за зв'язне висловлювання додаються й діляться навпіл – це і є оцінка за тест.

Вимірювання й оцінювання результатів навчальних досягнень учнів за допомогою тесту нині широко практикується і вельми важливе для реалізації в Україні технології стандартизованого тестування,

успішно впровадженій в більшості країн. Якість та ефективність, а також вірогідність і правильність тестування залежать від компетентності фахівців, які складають тести, та рівня обізнаності вчителів з основами теорії тестології, їхньої здатності аналізувати ТЗ, правильно добирати їх. Додержання всіх правил процедури тестування, адекватне шкалювання одержаного результату в оцінку також забезпечує правильність, надійність і валідність вимірювання й оцінювання навчальних досягнень учнів, а отже, високоефективну і якісну підготовку школярів до складання ЗНО.

Використана література

1. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий / В.С.Аванесов. – Москва : Адепт, 1998. – 272 с.
2. Аванесов В.С. Определение исходных понятий теории педагогических измерений / В.С.Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2005. – № 2. – С. 6–24.
3. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С.Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 32–46.
4. Аванесов В.С. Понятийный аппарат педагогической тестологии / В.С.Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 2. – С. 34–46.
5. Аванесов В.С. Проблема качества педагогических измерений [Електронний ресурс] / В.С.Аванесов // Электронная библиотека Попечительского совета механико-математического факультета Московского государственного университета. – Режим доступа : <http://lib.mexmat.ru/books/70631>.
6. Анастаси А. Психологическое тестирование : в 2 кн. / [пер. с англ.]. – Москва : Педагогика, 1982. – Кн. 2. – 316 с.
7. Булах І.Є. Система управління якістю медичної освіти в Україні / І.Є.Булах, В.Ф.Волосовець, Ю.В.Вороненко. – Дніпропетровськ : Арт-прес, 2003. – 212 с.
8. Булах І.Є. Створюємо якісний тест : [навчальний посібник] / І.Є.Булах, М.Р.Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
9. Лукіна Т.О. Педагогічна діагностика : завдання, методи, інструменти : [навчально-методичні матеріали до модуля] / Т.О.Лукіна. – К. : Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2007. – 59 с.
10. Українська мова : Зовнішнє оцінювання : [навчальний посібник із підготовки до зовн. оцінювання для учнів загальноосвіт. навч. закл.] / С.В.Ломакович, О.М.Глазова, Н.М.Пастушенко та ін. / Укр. центр оцінювання якості освіти. – К., 2007. – 56 с.

Оксана ТАРАН,
доцент Кримського
гуманітарного університету,
м. Ялта

НОРМАТИВНО-СТИЛЬОВІ ОСНОВИ СПІЛКУВАННЯ

Тестові завдання з української мови

1. Такі ознаки, як нормативність, розгалужена система стилів, багатофункційність, наявність усної та писемної форм, характерні для
 - А національної (загальнонародної) мови
 - Б літературної мови
 - В діалектної мови
2. Національна мова існує у
 - А вищій формі (літературній) та нижчих формах (територіальних і соціальних діалектах)
 - Б літературній формі
 - В територіальних і соціальних діалектах
3. Державна мова – це
 - А визнана основним законом країни мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та у сфері діловодства, вона задовольняє потреби суспільства в офіційному спілкуванні та є одним із символів державного й національно-культурного суверенітету
 - Б мова, яка регулює ділові стосунки в державно-правовій та виробничо-професійній сферах життя
 - В мова ділових паперів, судочинства, міжнародних договорів і угод, освіти, засобів масової інформації
 4. В Україні державність української мови закріплена
 - А «Декларацією про державний суверенітет України»
 - Б Конституцією України
 - В Законом України «Про мови»
 5. Форма сучасної української літературної мови, специфіку якої зумовлюють особливості спілкування у виробничо-професійній сфері, називається
 - А діловою мовою
 - Б мовою професійного спілкування
 - В професійним жаргоном
 6. Володіння мовою професійного спілкування – це
 - А знання власне мови професійного спілкування, тобто, крім норм сучасної української літературної мови, це ще знання спеціальної термінології, особливостей побудови синтаксичних конструкцій, тексту тощо
 - Б уміння використовувати знання мови на практиці, доречно поєднувати вербальні й невербальні засоби спілкування відповідно до ситуації й мети комунікації
 - В знання мови професійного спілкування та вміння використовувати її на практиці